

Cultuur en onderwijs

–

*Samen voor meer en
beter*

Inhoudsopgave

1	Vooraf	3
2	Missie, visie en strategie	4
2.1	Missie.....	4
2.2	Visie	4
2.3	Strategie	5
3	Acties	7
3.1	Communicatie	7
3.1.1	CiS verder bekend maken binnen cultuur en onderwijs	7
3.1.2	CiS in bestaande platformen integreren	7
3.1.3	Cultuurkuur verder uitbouwen als hét communicatie-instrument tussen cultuur en onderwijs8	
3.2	Opleiding en Vorming – netwerking.....	9
3.2.1	Vormingstrajecten.....	9
3.2.2	Pilootprojecten in scholen met cultuurpartners	10
3.2.3	Inspiratiedagen (zgn. education camps)	11
3.2.4	HO-opleidingen leerkrachten en cultuureducators in teken van CiS	11
3.2.5	Inspectiedag in teken van CiS.....	12
3.2.6	Sectormoment cultuureducatie	12
3.2.7	Kunstenaar in residentie	13
3.2.8	Cultureel bewustzijn als meta-competentie	13
3.3	Inhoudelijke verdieping.....	14
3.3.1	Publicatie	14
3.3.2	Disseminatie onderzoeksresultaten ‘Cultuur leren smaken’	14
3.3.3	Verderzetten en verruimen klankbordgroep Cultuur in de Spiegel	15
3.3.4	Vlaams-Nederlandse/internationale samenwerking	15
4	Toekomstpistes	16

1 Vooraf

De Vlaamse overheid investeert in kwalitatieve en professionele cultuureducatie, onder meer door versterkte samenwerking tussen Cultuur, Jeugd en Onderwijs, getuige hiervan Groeien in Cultuur (GiC) (2012) en Doorgroeien in Cultuur (DiC) (2013), waarin een gezamenlijk strategisch beleidskader werd ontwikkeld met betrekking tot cultuureducatie voor respectievelijk kinderen en jongeren (GiC), en volwassenen (18+) (DiC).

Intussen zijn we een paar jaar verder en is zowel het beleid als de praktijk geëvolueerd. De resultaten van het burgerkabinet toonden recent nog aan hoe noodzakelijk de samenwerking tussen cultuur en onderwijs wordt gevonden door de Vlamingen. Op onsonderwijs.be (Van Lerensbelang?) hebben verschillende burgers binnen het eindtermendebat ook op het belang van cultuureducatie gewezen. Velen vermelden daarnaast ook de noodzaak om de leerstof niet als losse onderdelen te beschouwen, maar als een geïntegreerd geheel.

Er blijkt dus zeker nood te zijn aan verdere samenwerking tussen onderwijs en cultuur. Ook op beleidsniveau ziet men deze noodzaak in. Zo engageerden de Vlaamse ministers van cultuur en onderwijs, Sven Gatz en Hilde Crevits, zich op de 12de Dag van de Cultuureducatie op 2 februari 2016 voor een intensere en meer geïntegreerde samenwerking tussen cultuur en onderwijs.

Cultuur moet binnen onderwijs veel breder aan bod komen dan louter tijdens lessen als muzische vorming, esthetica,... waar de link met kunst en cultuur duidelijk is. Ook binnen andere vakken, kan cultuur geïntegreerd worden waarbij onderwijs zich meer kan laten inspireren door cultuur. Het kunsteducatief project van Art Basic for Children waarbij wordt geëxperimenteerd met de creatieve parallelwereld tussen kunstenaars en wetenschappers is hier een interessant voorbeeld. Met talrijke interactieve modules rond sterrenkunde, architectuur, wiskunde en digitale technieken wordt op een poëtische manier allerlei inzichten geleverd in de verschillende wisselwerkingen. Via verhalen wordt de experimenteerdrijf en doelgerichte nieuwsgierigheid van 'uomi universali' als Leonardo da Vinci, Ibn Sina, Galilei Galileo en van archeologe Mary Anning ontsloten. Op deze manier hoopt ABC scholen te inspireren om verder te gaan dan de traditionele kennisoverdracht.

Met dit actieplan zetten we verdere stappen richting een meer geïntegreerde werking voor cultuureducatie, vanuit een gedeelde missie, visie en strategie. Daartoe wordt een gezamenlijke strategie ontwikkeld op korte, middellange en lange termijn.

Dit actieplan gaat in op de acties die op korte termijn ondernomen zullen worden. Cultuur in de Spiegel, dat op de Dag van de Cultuureducatie werd voorgesteld, geldt hierbij als gezamenlijk referentiekader.

2 Missie, visie en strategie

2.1 Missie

Cultuur is fundamenteel voor mens en samenleving: door middel van cultuur denken, spreken en schrijven we, geven we vorm en betekenis, drukken we ons uit. Via gedeelde betekenis verstaan we elkaar. Culturele competenties zijn sleutelcompetenties voor iedereen, gedurende het hele leven en in alle verschillende contexten: waarnemen, verbeelden, conceptualiseren en analyseren. Het zijn basiscompetenties voor brede maatschappelijke participatie.

Cultureel bewustzijn en culturele expressie is de achtste sleutelcompetentie die in 2006 door de Europese Unie gedefinieerd werd (SC#8)¹. Deze sleutelcompetenties met betrekking tot permanente vorming zijn een combinatie van kennis, vaardigheden en attitudes, welke met name noodzakelijk zijn voor de persoonlijke voldoening en ontwikkeling, sociale integratie, actief burgerschap en tewerkstelling. De Europese Commissie werkt samen met de EU-landen om deze 'sleutelcompetenties' – kennis, vaardigheden en attitudes – te verstevigen, om leerlingen te helpen persoonlijke voldoening en, later in hun leven, werk te vinden, en deel te nemen aan de maatschappij. Deze sleutelcompetenties omvatten 'traditionele' vaardigheden zoals communicatie in de moedertaal, vreemde talen, digitale vaardigheden, geletterdheid, en basisvaardigheden in wiskunde en wetenschappen, alsook horizontale bekwaamheden zoals 'leren (hoe je moet) leren', sociale en burgerlijke verantwoordelijkheid, initiatiefneming en ondernemingszin, en ten slotte cultureel bewustzijn en culturele expressie.

Begin 2016 verscheen een nieuw rapport over deze achtste Europese sleutelcompetentie.² In dat rapport formuleren experts uit meer dan 20 Europese landen een gemeenschappelijke visie over de plaats van cultuur in opgroeien en in het beleid, tegen de achtergrond van een snel veranderend Europa. De economisch uitdagende situatie, de snelle evolutie van technologie, het escalerende conflict in het Midden-Oosten en de vluchtelingencrisis hadden elk hun invloed op Europa, op onze cultuur en op het beleid. Bij de OMC-werkgroep die dit rapport voorbereidde, groeide de overtuiging dat de sleutelcompetentie Cultureel bewustzijn en expressie op een essentiële manier verbonden is met deze uitdagingen.

Het is onze verantwoordelijkheid **ervoor te zorgen dat iedereen de kans** krijgt om met cultuur kennis te maken en een cultureel bewustzijn te ontwikkelen. Het gezin en de vrijetijd zijn krachtige motoren voor de ontwikkeling ervan, maar we zien ook een fundamentele taak weggelegd voor het onderwijs. Het is de ambitie om elk kind en elke jongere, ongeacht de thuissituatie en sociaal-economische achtergrond, cultuureducatie te laten genieten om zodoende cultuur optimaal te kunnen beleven.

2.2 Visie

Samenwerking tussen onderwijs en professionele sectoren en actoren zorgt voor kwaliteit en betere aansluiting op de wereld buiten de schoolmuren en de leefwereld van kinderen en jongeren. Met het oog

---

¹Aanbeveling van het Europees Parlement en van de Raad van 18 december 2006 over sleutelcompetenties voor permanente vorming <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006H0962>

² Referentie naar rapport dat als bijlage gaat van deze nota

op kwaliteitsvolle cultuureducatie is het belangrijk de professionele actoren uit de cultuursector hierbij te betrekken en een sterke rol te geven: de professionele cultuursector is de leeromgeving bij uitstek om culturele competenties te ontwikkelen.

2.3 Strategie

We willen de werelden van onderwijs en cultuur sterker op elkaar betrekken, met elkaar in contact brengen en van elkaar laten leren via lerende netwerken van leerkrachten, hun directies en lerarenopleiders enerzijds en een lerend netwerk van cultuur- en jeugdorganisaties anderzijds. We geloven heel sterk in de wederkerigheid en wederzijdse kruisbestuiving tussen de professionals die elk binnen hun dagdagelijkse werkomgeving bezig zijn met cultuureducatie. Door de ontmoeting met elkaar aan te gaan kan de eigen praktijk verrijkt worden met nieuwe inzichten en andere perspectieven. Binnen die lerende netwerken willen we inzetten op innovatie, creativiteit, interculturele uitdagingen, burgerschap en zingeving.

Centraal daarbij staat een gedeeld referentiekader, een gemeenschappelijke taal. Om bovenvermelde missie en visie te realiseren is er een duurzame lange termijnstrategie nodig, in partnerschap met verschillende stakeholders en actoren. Zo moeten ook de aanpassing van de eindtermen en de hervorming van het deeltijds kunstonderwijs meegenomen worden in dit perspectief. Op kortere termijn willen we vooral inzetten op twee speerpunten en drie actieterreinen.

- **Twee speerpunten: cultuur in de spiegel en cultuurkuur.be**

Als referentiekader voor (geïntegreerde) cultuureducatie biedt de theorie **Cultuur in de Spiegel** een duidelijk antwoord op de vraag wat cultuur nu eigenlijk is en wat het belang ervan is voor het onderwijs.³ Het gelijknamige participatief onderzoek Cultuur in de spiegel is intussen opgeleverd.⁴ Het kader biedt zowel aanknopingspunten voor een brede inbedding van cultuur in het hele onderwijscurriculum en in alle vakken, als voor specifieke cultuur- en kunstvakken. Cultuur kan van hieruit een aanbod genereren dat beter afgestemd is op de noden van het onderwijs, vanuit een gemeenschappelijke taal om belangrijke (onderwijs)doelen te realiseren. Cultuur in de Spiegel werd overigens ook als uitgangspunt en referentiekader gebruikt voor de eerder vermelde achtste sleutelcompetentie. Hierbij wordt kwaliteitsvolle cultuureducatie niet enkel erkend in haar belang voor creativiteit en innovatie, maar zeker ook als essentiële component voor persoonlijkheidsvorming, democratie, tolerantie en interculturaliteit.

We willen zowel leerkrachten en hun directies als cultuur- en jeugdorganisaties:

- dit referentiekader aanreiken om hen toe te laten in wederzijdse dialoog, samenwerking en afstemming toe te leiden naar meer en beter cultuuronderwijs en een schooleigen aanpak te ontwikkelen;
- stimuleren om een cultureel bewustzijn te ontwikkelen door bijvoorbeeld actuele thema's te koppelen aan de leerstof en kruisverbanden te leggen tussen de verschillende vakken en hierbij samen te werken met cultuuractoren;

---

³ De theorie 'Cultuur in de Spiegel' is een cultuurtheorie die werd opgesteld door Barend van Heusden, professor cognitiewetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Van Heusden formuleerde de theorie als antwoord op de vragen wat cultuur precies is, welke culturele vaardigheden kinderen hebben en waarom het onderwijs die culturele vaardigheden mee moet ontwikkelen.

⁴ Het onderzoek 'Cultuur in de Spiegel'- Vlaanderen (2012-2016) gaat na hoe leerkrachten (in het Vlaamse kleuter- en leerplichtonderwijs, lerarenopleiding, DKO) omgaan met die theoretische inzichten en hoe dit hun pedagogisch handelen en denken versterkt. Ook het curriculum en de zogenaamde curriculaire discontinuïteit wordt vanuit de theorie onder de loep genomen. Het onderzoek werd gevoerd door Lode Vermeersch voor HIVA-KULeuven en VUB in opdracht van CANON Cultuurcel.

- stimuleren om samen te komen tot een gepast aanbod en aanpak, afgestemd op de vragen en noden van de school en de culturele of jeugdpartner, en vertrekkend van elkaars sterktes.

Ook willen we bekijken hoe de uitrol van CiS in partnerschap met ontwerpers van de theorie verder kan uitgedragen en ontwikkeld worden en hoe het CiS-kader andere thema's en maatschappelijke ontwikkelingen kan ondersteunen.

Cultuurkuur.be wordt verder uitgebouwd als digitaal platform om de dialoog en samenwerking tussen cultuur en onderwijs te faciliteren, zowel virtueel als in levende lijve. Daarbij wordt maximaal ingezet op de ontsluiting van praktijkvoorbeelden en de integratie van kennisdeling over Cultuur in de Spiegel binnen dit platform.

- **Drie actieterreinen**

Deze twee speerpunten worden vertaald in acties en uitgerold over drie domeinen.

In de eerste plaats wordt er ingezet op **informatie en communicatie**. Het is immers fundamenteel dat de actoren binnen onderwijs en cultuur zowel het referentiekader als het digitale platform kennen, om te kunnen inschatten wat er de troeven van kunnen zijn en om er concreet mee aan de slag te gaan.

Daarmee samenhangend willen we professionals binnen zowel cultuur als onderwijs **vormings-, opleidings- en netwerkmogelijkheden** bieden om met Cultuur in de Spiegel en samen met elkaar aan de slag te gaan, elkaar te leren kennen en van elkaar te leren. Daarbij voorzien we verschillende formules, zodat ieder voor een traject op maat kan kiezen.

Tot slot willen we ook werk maken van **inhoudelijke verdieping**. Er worden voortdurend nieuwe inzichten opgebouwd in het kader van Cultuur in de Spiegel, maar ook m.b.t. cultuureducatie in bredere zin, via onderzoek, via proefprojecten, op bijeenkomsten van professionals... Deze inhoudelijke kennisopbouw en -uitwisseling willen we mee ondersteunen, dissemineren en faciliteren.

3 Acties

3.1 Communicatie

3.1.1 CiS verder bekend maken binnen cultuur en onderwijs

Bestaande kanalen binnen onderwijs worden ingezet om over CiS te communiceren: nieuwsbrieven, studiedagen en vormingsinitiatieven, opleidingsmodules voor studenten in de lerarenopleiding en voor sociaal-cultureel/agogisch werkers en hun lectoren. Op deze manier worden meer leerkrachten en cultuureducatieve professionals (in spe) bereikt.

Klasse en Klascement communiceren, naast cultuurkuur.be, over CiS zodat leerkrachten het referentiekader en goede praktijkvoorbeelden leren kennen.

De communicatiekanalen van CJM, fondsen, kenniscentra en steunpunten worden aangesproken en ingezet om organisaties en hun medewerkers binnen cultuur (kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel werk ...) jeugd en media (mediawijsheden, leesbevordering...) vertrouwd te maken met CiS.

Daarnaast stellen we Cultuur in de Spiegel voor aan o.m. de scholierenkoepel en de koepel van ouderverenigingen.

Omschrijving	COMMUNICATIE REFERENTIEKADER EN ONDERZOEKSRESULTATEN CIS
Trekker	CANON Cultuurcel
Partners	afdeling communicatie van departement OV (CANON) en departement CJM (ACCE)
Timing	najaar 2016
Status	Gepland
Beoogd effect	De theorie en onderzoeksresultaten van CiS in Vlaanderen zijn verder uitgedragen en bekend langs zowel onderwijs- als cultuurzijde.
Indicator	Alle afdelingen ond-cultuur, alle koepels en GO! en alle steunpunten cultuur hebben eind 2017 een grondige kennis over het onderzoek en het referentiekader; vermeldingen in nieuwsbrieven, organisatie infomomenten

3.1.2 CiS in bestaande platformen integreren

Cultuur investeert sterk in het VIAA-project. De opdracht van het VIAA is om bedreigde dragers te digitaliseren en het digitale erfgoed, met focus op het audiovisuele erfgoed van Vlaanderen, te ontsluiten en duurzaam te archiveren, om de toegankelijkheid ervan te verzekeren voor bepaalde doelgroepen, zoals het onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek en het nationale en internationale publiek, en het ter beschikking te stellen voor professioneel hergebruik.

Dit stelt onderwijs in staat om met de expertise van gedetacheerde leerkrachten het Archief voor onderwijs uit te bouwen. Met een bijkomende ondersteuning vanuit CANON Cultuurcel/departement Onderwijs en Vorming verzamelt 1 medewerker beeldmateriaal rond Cultuur in de Spiegel en worden ook thema's samengesteld vanuit de CiS-referentie (subsidieopdracht tot eind december 2016). Archief voor onderwijs onderzoekt in 2016 ook de mogelijke koppelingen met cultuurkuur.be.

Auteurslezingen.be wordt nu al sterk door scholen gebruikt om een auteur in de klas te boeken. Er wordt, in overleg met het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), verder bekeken hoe auteurslezingen kunnen worden geïntegreerd in cultuurkuur.be.

Goede praktijken worden vanuit een CiS-bril verzameld en gedeeld op cultuurkuur.be. Dit kan bijvoorbeeld via reportages/videoclips.

Ook de cultuursector heeft de mogelijkheid om CiS te integreren in (digitale) platformen en fora voor cultuurprofessionals. Samenwerking met CultuurNet (communicatie en participatie d.m.v. de Cultuurdatabank en de UITPAS) en Cultuurconnect (digitalisering cultuur- en gemeenschapscentra en bibliotheken) zijn o.a. bevoorrechte partners. Dit dient verder onderzocht te worden.

Omschrijving	CIS BINNEN BESTAANDE PLATFORMEN
Trekker	CANON Cultuurcel
Partners	CultuurNet, VIAA, VFL, Cultuurconnect
Timing	2016-2017
Status	Ontwerpfase
Beoogd effect	CiS wordt geïntegreerd binnen bestaande platformen en Cultuurkuur
Indicator	Eind 2017 heeft CiS een zichtbare plek binnen bestaande platformen onderwijs. Voor integratie binnen cultuurkuur.be en op andere platformen voor cultuurprofessionals worden de mogelijkheden in 2017 onderzocht.

3.1.3 Cultuurkuur verder uitbouwen als hét communicatie-instrument tussen cultuur en onderwijs

3.1.3.1 Bekendheid vergroten

Na de integratie van dynamo3 binnen cultuurkuur.be werd een gebruikersbevraging op de website geplaatst. Daaruit blijkt dat we verder moeten inzetten op de uitrol van Cultuurkuur.be.

Klasse en Klascement worden in de bevraging aangehaald als dominante infobronnen voor cultuureducatieve informatie. Via de **samenwerkingsovereenkomst** tussen het departement Onderwijs en Vorming en CultuurNet wordt zowel **CANON, de entiteit Informatie en Communicatie, Klasse** als **Klascement** ingezet om communicatie omtrent cultuureducatie en cultuureducatief aanbod gestroomlijnd te laten verlopen, zowel actiegericht als op permanente basis. Op die manier zullen de onderwijs- en culturele sector elkaar gemakkelijker vinden.

Er wordt een gericht communicatieplan opgesteld om cultuureducatieve informatie te verspreiden en samenwerking te stimuleren en te faciliteren. Ook **andere nieuwskanalen** (bijvoorbeeld van de onderwijsverstrekkers en culturele en mediapartners) kunnen hier een waardevolle bijdrage leveren.

CultuurNet stroomlijnt de **communicatieacties naar cultuursector** en zal over de werking, de functionaliteiten en de opportuniteiten van cultuurkuur.be communiceren.

CultuurNet installeert een **'contacteer' knop** op cultuurkuur.be. Op die manier maken we het gebruik van cultuurkuur ook meetbaar. Het clickgedrag op die knop vertelt hoe vaak een bezoeker de intentie heeft om een culturele organisatie te contacteren. Op die manier wordt ook de **'return on impact'** benadrukt voor cultuuractoren: een groeiend gebruik door leerkrachten en positieve ervaringen van leerkrachten bevestigt het belang van het instrument.

Omschrijving	BEKENDHEID CULTUURKUUR
Trekker	CultuurNet en CANON Cultuurcel
Partners	Klasse en Klascement
Timing	Najaar 2016

Status	Gepland
Beoogd effect	Bekendheid cultuurkuur is verder uitgebouwd zowel langs onderwijs- als cultuurzijde.
Indicator	Stijging actieve scholen en cultuurpartner met 50% tegen eind 2017; installatie contacteer-knop; communicaties over Cultuurkuur

3.1.3.2 Performantie verhogen

Vanuit de gebruikersbevraging weten we dat de cultuursector een **grotere visibiliteit** verlangt (“*pick me*”). Cultuurkuur.be stimuleert de onderwijssector bij het maken van een keuze voor een geschikte culturele partner uit het aanbod door bepaalde thema’s uit te lichten. Er wordt een ‘**inspiratiehoekje**’ ingesteld met zes redactioneel ingevulde blokken die op elke pagina op cultuurkuur.be worden herhaald. Hierin kunnen zowel CANON als CultuurNet het aanbod filteren en uitlichten, hetzij aan de hand van objectieve parameters (bv. aanbod rond poëzie, nieuwe organisaties,...) of via expliciete redactie (de aanraders). Cultuurkuur scoort nu nog onvoldoende i.v.m. searchengineoptimalisation (zoeken via google). Slechts 16% van de bezoekers komt op cultuurkuur.be terecht via de homepage, al het andere bezoek gaat zoals bij andere websites via zoekmachines. Vindbaarheid via die zoekmachines is dus cruciaal. Via een uitgekiend **content marketing plan** kan cultuurkuur.be haar verschillende communicatiekanalen op elkaar afstemmen (website, facebook, nieuwsbrief...).

Leerkrachten hebben meer vertrouwen in aanbevelingen en feedback van andere leerkrachten. Dit is een conclusie uit de gebruikersbevraging. Het is dan ook zaak om de huidige **reviewfunctionaliteit te verbeteren** zodat hier beter op in kan gespeeld worden en cultuurkuur.be een groter bereik krijgt.

Omschrijving	PERFORMANTIE CULTUURKUR
Trekker	CultuurNet
Partners	CANON
Timing	2016
Status	gepland
Beoogd effect	De performantie van cultuurkuur.be verhogen door in te zetten op visibiliteit van het cultuureducatieve aanbod van cultuurspelers, redactionele aandacht en een verbetering van de review-functionaliteit.
Indicator	Installatie inspiratiehoekje en redactionele blokken; tevredenheid in enquête

3.2 Opleiding en Vorming – netwerking

Cultuur in de Spiegel leverde veel inzichten en materiaal op waarmee nu aan de slag moet gegaan worden. Om dit kader werkelijk als gedeeld referentie-instrument ingang te doen vinden bij de actoren op het terrein, bij zowel onderwijs- en cultuurorganisaties, is het nodig vorming en ondersteuning te voorzien. In het kader van dit actieplan voorziet de overheid vormingsaanbod voor experts en gangmakers. We moedigen organisaties aan om ook zelf opleidingen en trajecten op maat te laten ontwikkelen. Voorts worden er opnieuw pilootprojecten opgezet, met een sterkere betrokkenheid vanuit de cultuursector en wordt CiS geïntegreerd in verschillende studie- en inspiratiedagen.

3.2.1 Vormingstrajecten

Met de culturele steunpunten, de onderwijsverstrekkers en VUB/HIVA wordt onderzocht hoe een vormingstraject Cultuur in de Spiegel voor beide sectoren best wordt uitgewerkt. Hierbij betrekken we het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie (LKCA), het Nederlands Ministerie Onderwijs, Cultuur en

Wetenschap (OC&W) en Universiteit Groningen. Via een train-the-trainer aanpak leiden we verschillende groepen (cfr. supra) op, samengesteld uit zowel het onderwijs als het culturele veld.

a) **OPLEIDING EXPERTEN**

Een groep van maximum 25 deelnemers wordt intensief opgeleid. Naast info over het onderzoek Cultuur in de Spiegel en kennis over het referentiekader en haar wetenschappelijke onderbouw, worden deelnemers ook uitgedaagd en opgeleid om vanaf 2018 CiS in de praktijk uit te rollen, te verbinden met eigen expertise en hun werkveld hierbij te begeleiden.

- Ontwikkeling opleiding 10 dagen in 2016
- 10 opleidingsdagen vanaf 2017
- 5 dagen voor feedback taken
- Samenwerking met OC&W, Universiteit Groningen en LKCA.

b) **OPLEIDING GANGMAKERS**

Vanuit de pedagogische begeleidingsdiensten, de lerarenopleiding en de cultuursector kregen we al de vraag naar specifieke CiS- lezingen en korte opleidingen op maat. De klankbordgroep suggereerde bovendien een aanbod binnen de directie-opleidingen. Ook bij de opleidingen sociaal-cultureel werk is er belangstelling. Al deze (toekomstige) professionals vormen immers potentiële gangmakers om de Cultuur in de spiegel invalshoek en de brede kijk op cultuuronderwijs en –educatie verder uit te dragen.

We willen het eerste jaar daarin voorzien door de tijd en expertise van de onderzoeker en inhoudelijke experts te begroten. We bundelen en brengen opgedane vragen en ervaringen in kaart, zodat dat deze taak vanaf 2018 in grote mate door de experts, gevormd door de leergang, kan worden gerealiseerd en opleidingen op maat voor culturele instellingen kunnen worden aangeboden.

Concreet omvat deze opleiding:

- 10 opleidingsdagen voor onderwijs
- 10 opleidingsdagen voor cultuur
- 5 opleidingsdagen voor de lerarenopleiding en opleidingen SCW (sociaal cultureel werk)

Omschrijving	OPLEIDING EXPERTEN & GANGMAKERS
Trekker	CANON EN ACCE
Partners	Steunpunten, onderwijsverstrekkers, onderzoekers
Timing	2016 en 2017
Status	Gepland
Beoogd effect	Vanaf 2018 een groep professionals kunnen inzetten om Cultuur in de Spiegel en de brede kijk op cultuuronderwijs verder uit te dragen
Indicator	75% tevredenheid over de opleiding, 75% beschikbaarheid van experts in 2018

3.2.2 **Pilootprojecten in scholen met cultuurpartners**

Opnieuw wordt de kans gegeven aan scholen om zich via een intensief traject te bekwamen in Cultuur in de Spiegel (referentiekader en visieontwikkeling). Een leerkrachtenteam gaat samen met een culturele partner aan de slag en werkt vanuit concreet voorstel aan de integratie van CiS binnen hun lespraktijk. Aan dit intensief begeleidingstraject is naast een pedagogisch begeleider (zoals in editie 2015) nu ook een culturele partner of kunstenaar verbonden. Bedoeling is dat deze laatste het leertraject volgt en de vragen van scholen beter leert kennen, maar in het zoekproces ook mee vragen stelt en de uitwerking mee helpt vorm te geven.

Gelet op de onderzoeksbevindingen 'Cultuur leren smaken'¹ (cfr. infra) zullen we de participatie van arbeidsmarkt gerelateerde studierichtingen stimuleren. Het (leer)proces en voortgang die teams hierbij maken worden opgevolgd en bijgehouden in een inspirerend verslag voor andere scholen. (cfr. infra)

De experten-in-opleiding (3.2.1) zullen één traject op de voet volgen om expertise op te doen.

Resultaten van de pilootprojecten worden ook opgenomen in de publicatie (cf. infra: actie 3.3.1).

Omschrijving	PILOOTPROJECTEN
Trekker	CANON
Partners	onderwijsverstrekkers, culturele organisaties, onderzoekers , Kunstenpunt
Timing	2016 en 2017
Status	Ontwerpfase
Beoogd effect	Hands-on begeleiding met het oog op duurzame partnerschappen en visieontwikkeling zowel bij de betrokken onderwijs- als cultuurpartners
Indicator	75% tevredenheid over gevolgd traject

3.2.3 Inspiratiedagen (zgn. education camps)

CANON en ACCE (CJM) zetten samen informele inspiratiemomenten op waarbij goede praktijkvoorbeelden worden gedeeld over hoe er concreet met CiS aan de slag kan worden gegaan. Het is een ideale formule om leerkrachten en culturele actoren te laten kennismaken met nieuwe ideeën of geslaagde praktijkvoorbeelden. We leren o.a. vanuit het referentiekader naar de eigen onderwijspraktijk en culturele praktijken kijken en gebruiken de online tool mijnonderwijspiegel.be.

Omschrijving	INSPIRATIEDAGEN
Trekker	CANON
Partners	ACCE/CJM
Timing	2016-2017
Status	Gepland
Beoogd effect	Laagdrempelige ontmoeting en kennisuitwisseling organiseren op lokaal niveau tussen onderwijs- en cultuuractoren
Indicator	75% tevredenheid van de deelnemers over inspiratie en bruikbaarheid

3.2.4 Lerarenopleidingen en opleidingen cultuureducators in teken van CiS

CJM maakt sinds 2016 deel uit van netwerk cultuureducatie van de lerarenopleiding dat door Canon Cultuurcel werd opgericht en minimaal drie keer per jaar samenkomt om kennis over cultuureducatie, onderzoek en beleid te delen. Zij start samen met CANON een gelijkaardig netwerk specifieke lerarenopleiding (hoger kunstonderwijs). Ook een overleg met de opleidingen Sociaal-Cultureel Werk wordt voorzien.

CJM ondersteunt ook mee de cultuurdagen, een jaarlijkse actie voor studenten van de lerarenopleiding die een dag worden ondergedompeld in nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen binnen de cultuureducatie en vanaf editie 2016 ook vanuit het kader Cultuur in de Spiegel.

¹ Cultuur leren Smaken, een onderzoek bij Vlaamse jongeren naar cultuurparticipatie en cultuureducatie, Rapport scholenonderzoek cultuureducatie, Sofie Beunen, Jessy Siongers & John Lievens, Steunpunt beleidsrelevant onderzoek cultuur, 2016.

Omschrijving	OPLEIDINGEN LERAREN EN CULTUUREDUCTOREN
Trekker	CANON
Partners	CJM en ook tal van organisaties binnen kunsten, erfgoed en cultuureducatie
Timing	2016- 24 en 25 oktober
Status	Gepland
Beoogd effect	basiskennis over het referentiekader (4 vaardigheden), reflectie via mijncultuurspiegel.be
Indicator	Minimaal 700 deelnemers/dag en 75% tevredenheid

3.2.5 Inspectiedag in teken van CIS

Op 30 augustus 2016 werd de volledige Vlaamse inspectieploeg ondergedompeld in de theorie en het reflectiekader van CIS. Hierbij werd ingegaan op verschillende aspecten: buitengewoon onderwijs, technologie en wetenschap, welbevinden, het deeltijds kunstonderwijs, de eindtermen, de OMC-aanbevelingen. Door deze opzet maakt de onderwijsinspectie kennis met het CIS kader en wordt zij uitgedaagd deze bevindingen mee te nemen naar hun werkveld (oa. bij de doorlichting van de scholen). Door deze vormingsdag is de onderwijsinspectie voldoende op de hoogte van het CIS-kader en de kansen die het biedt voor de modernisering van het secundair onderwijs, het eindtermendebat, doorlichting van scholen (kwaliteitscontrole)...

Omschrijving	VLAAMSE ONDERWIJSINSPECTIE
Trekker	CANON
Partners	Inspectie
Timing	30 augustus 2016
Status	Gerealiseerd
Beoogd effect	basiskennis over het referentiekader, kennis over onderzoek en kwaliteitscontrole, reflectie via mijncultuurspiegel.be
Indicator	Minimaal 150 deelnemers en 75% tevredenheid

3.2.6 Sectormoment cultuureducatie

Bij de organisatie van het jaarlijkse sectormoment cultuureducatie voor de cultuur- en jeugdsector wordt bekeken hoe CIS aan bod kan komen. Zo was er in voorbereiding van de Dag van de Cultuureducatie 2016 een bijeenkomst van de cultuureducatieve actoren uit de cultuur- en jeugdsector in het kader van CIS.

In het voorjaar van 2017 zal de editie van het sectormoment gewijd zijn aan actieve cultuurparticipatie voor ouderen, als uitloper van het slotevent van het Europese samenwerkingsproject Long Live Arts.

We voorzien in het najaar een terugkoppeling van de eerste stand van zaken van dit actieplan naar de sectoren onderwijs en cultuur.

Omschrijving	SECTORMOMENT CULTUUREDUCTIE
Trekker	ACCE
Partners	CJM, talrijke cultuureducatieve actoren binnen cultuur en jeugd, CANON
Timing	Jaarlijks, volgende editie voorjaar 2017
Status	Gepland
Beoogd effect	kennisuitwisseling organiseren tussen welzijn-, onderwijs- en cultuuractoren over actieve cultuurparticipatie van ouderen
Indicator	Minimaal 200 deelnemers/dag en 75% tevredenheid

3.2.7 Kunstenaar in residentie

Bij wijze van experiment zal een kunstenaar in een school resideren. Door de aanwezigheid van de kunstenaar, zal zowel de school geïnspireerd worden om rond cultuur aan de slag gaan, als de kunstenaar zelf voor wie de school een bijzondere inspiratieplek kan zijn. Daarbij worden afspraken gemaakt rond een goede balans tussen mogelijke interventies en tijd voor het creatieve proces.

De 4 kunstenaars (twee auteurs en twee kunstenaars beeld/drama/dans/muziek) die zullen participeren aan dit experiment, worden vooraf opgeleid in CiS. Het experiment wordt, na mogelijke bijsturing, verder uitgebreid, eventueel ook met andere disciplines zoals film, vormgeving....

Omschrijving	KUNSTENAAR IN RESIDENTIE
Trekker	ACCE en CANON
Partners	Iedereen Leest/VFL en Kunstenpunt
Timing	2016-2017
Status	Ontwerpfase
Beoogd effect	Onderzoeken hoe dit experiment inwerkt in het schoolgebeuren
Indicator	Communicatie over experiment binnen onderwijs en cultuur

3.2.8 Cultureel bewustzijn als meta-competentie

De waarde die gehecht wordt aan cultuureducatie komt duidelijk aan bod in de Seoul agenda, een initiatief van UNESCO. Het doel van cultuureducatie omschrijven ze heel breed: het voorzien in cultuureducatie zou kunnen bijdragen aan het oplossen van sociale en culturele problemen waar we vandaag de dag mee worstelen. In de Seoul agenda wordt cultuureducatie ruim gedefinieerd als basis voor de creatieve, innovatieve, cognitieve, emotionele, esthetische en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het zou resulteren in sociale verantwoordelijkheid, sociale cohesie, culturele verscheidenheid en interculturele dialoog. ¹

Het CiS-referentiekader schraagt een brede kijk op cultuur en onderwijs. Thema's als STEM, burgerschap, welbevinden en zingeving kunnen worden verrijkt vanuit een CiS-visie.

In samenwerking met de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) worden cultuureducatieve schoolprojecten rond pesten ontwikkeld via het project 't zal WELzijn. Bij deze projecten wordt vertrokken vanuit de visie van CiS. Dit is een uitgelezen kans voor de verdere praktijkontwikkeling van CiS. CANON Cultuurcel heeft samen met Iedereen Leest en de VLOR een projectplan ontwikkeld, waarbij naast vorming rond CiS en welbevinden op school ook sterke verhalen worden ingezet. Via samenwerking met verschillende cultuureducatieve organisaties, zoals Mooss vzw, De Veerman vzw e.a. worden in het najaar 56 scholen creatief begeleid.

---

¹http://portal.unesco.org/culture/en/files/41117/12798106085Seoul_Agenda_Goals_for_the_Development_of_Arts_Education.pdf/Seoul%2BAgenda_Goals%2Bfor%2Bthe%2BDevelopment%2Bof%2BArts%2BEducation.pdf

Omschrijving	CULTUREEL BEWUSTZIJN ALS META-COMPETENTIE
Trekker	CANON en Iedereen Leest
Partners	VLOR
Timing	Najaar 2016 en voorjaar 2017
Status	Gepland
Beoogd effect	Verhoogde kennis over kracht van verhalen, CiS en welbevinden op school via CE organisaties. Verhoogde kennis en ervaring bij max. 60 scholen
Indicator	Nieuwe scholen op cultuurkuur, 75% tevredenheid over aanbod.

3.3 Inhoudelijke verdieping

3.3.1 Publicatie

Naast de ambitie om de theorie op een bevattelijke manier in boekvorm uit te brengen, willen we sterke praktijkvoorbeelden in beeld brengen en de theorie van CiS ook spiegelen aan internationale ontwikkelingen (OMC, UNESCO) en ander onderzoek (participatiesurvey, OESO...). Het boek moet een instrument zijn voor de experts om hun eigen verdere disseminatie-trajecten te ondersteunen. Het boek is in die zin bedoeld als referentiebron voor alle latere opleidingsvormen (zie 3.2.1).

Omschrijving	BOEK CiS
Trekker	CANON
Partners	CJM, onderzoekers, onderwijsverstrekkers (pilotpr.), experts in opleiding
Timing	Eind 2017
Status	Voorstel
Beoogd effect	Draagvlak onderzoeken voor ontwikkeling van een handboek voor experts en ambassadeurs (of breder: geïnteresseerden) binnen hun eigen disseminatie-trajecten of andere opleidingsformats
Indicator	Publicatiemogelijkheid onderzocht tegen januari 2018

3.3.2 Disseminatie onderzoeksresultaten 'Cultuur leren smaken'

In samenwerking met het Jeugdonderzoekplatform heeft het voormalig wetenschappelijke steunpunt Cultuur een onderzoek gedaan naar cultuureducatie. Dit is voornamelijk gebeurd via een scholenonderzoek. De betrokken onderzoekers hebben recent het eindrapport afgewerkt en een webtool (www.rwebtool.ugent.be/culteduc) werd ontwikkeld om de data uit het onderzoek te ontsluiten. In oktober werd een seminarie georganiseerd, met als doelgroep mensen die inhoudelijk betrokken bij cultuureducatie, om de resultaten van het onderzoek voor te stellen en waar mogelijk te kaderen binnen dit beleidstraject.

Omschrijving	DISSEMINATIE ONDERZOEKSRESULTATEN CLS
Trekker	CJM
Partners	departement Onderwijs (SBO, HB, CANON)
Timing	oktober '16.
Status	Gerealiseerd
Beoogd effect	De onderzoeksresultaten van Cultuur leren smaken zijn gekend bij de stakeholders binnen cultuur en onderwijs
Indicator	Organisatie seminarie in oktober 2016; Minimaal 50 deelnemers en 75% tevredenheid

3.3.3 Verderzetten en verruimen Cultuur in de Spiegel

Op de laatste **klankbordgroep** (15 april 2016) werden een aantal adviezen geformuleerd die als basis dienden van deze nota. De klankbordgroep sprak bovendien uitdrukkelijk de wens uit om dit overleg, dat zij als bijzonder uniek heeft ervaren, verder te zetten. Zij zal de uitvoering van deze nota, indien gewenst aangevuld met deelnemers van de commissie Groeien in cultuur en in nauw overleg met het lerend netwerk cultuureducatie opvolgen en bijsturen.

Omschrijving	KLANKBORDGROEP CULTUUR IN DE SPIEGEL
Trekker	CANON/ACCE
Partners	Alle leden
Timing	2016-2017
Status	ontwerpfase
Beoogd effect	Opvolging van deze nota en vervolgpistes op beleidsniveau door een groep onderwijs- en cultuurprofessionals uit de cultuureducatieve praktijk
Indicator	De groep komt voor eind 2017 minimaal twee keer samen.

3.3.4 Vlaams-Nederlandse/internationale samenwerking

Vanaf najaar 2016 worden de mogelijkheden bekeken om de samenwerking die binnen het kader van CiS rechtstreeks liep met Universiteit Groningen via een structurele **samenwerking met OCW en LKCA** te regelen. Uiteraard blijft het daarbij belangrijk om de koppeling met de theorie-ontwikkelaars en de rechtstreekse toetsing en inzet van hun expertise te verzekeren. Toegang tot de onderzoeksdata en de uitwisseling en reflectie daarover blijft belangrijk, ook na het onderzoek in Vlaanderen. CiS-Groningen zet bv. in op onderzoek binnen het buitengewoon onderwijs.

Daarnaast is het ook essentieel om de reeds ontwikkelde praktijk via het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie (LKCA) te integreren. Ook rond de **ontwikkeling van het leertraject** is overleg en feedback vanuit de reeds afgelegde leergang een meerwaarde.

Vanuit de Vlaams-Nederlandse samenwerking volgen we de **internationale dynamieken rond CiS** verder op: de uitrol van de OMC-aanbevelingen vanuit de achtste Europese sleutelcompetentie, de interesse vanuit UNESCO op de volgende wereldconferentie cultuureducatie...

Omschrijving	VL-NL SAMENWERKING
Trekker	CANON/ACCE
Partners	Nederlands ministerie van OCW, LKCA
Timing	Najaar 2016
Status	Ontwerpfase
Beoogd effect	Afstemmen van beleid, delen van innovatieve praktijk en onderzoek, samenwerken rond publicatie
Indicator	Tijd vanuit UGroningen best op budget OCW + gezamenlijke projecten, bv. Boek. Tijd vanuit HIVA/KULeuven best op budget Vlaanderen

4 Toekomstpistes

We willen iedereen in Vlaanderen de kans bieden om de sleutelcompetenties als cultureel bewustzijn en culturele expressie te ontwikkelen om zo de uitdagingen van morgen sterker aan te kunnen. Daarom moeten we verder gaan dan de doelstellingen en acties vermeld in dit korte termijnplan en bakens uitzetten op langere termijn.

Om dit onderbouwd te doen gaan we structureel in dialoog met de praktijk. We zien hierin dan ook een specifieke rol weggelegd voor de – uitgebreide – klankbordgroep vermeld in actie 3.3.3, waar expertise uit de verschillende sectoren samengebracht is. Zij krijgt de taak om de beleidsontwikkelingen van dichtbij op te volgen en de acties vermeld in deze nota te monitoren, erover te rapporteren en waar nodig voorstellen te doen voor aanpassing of verbetering. Het komende jaar zullen ook parallelle beleidssporen, zoals het eindtermendebat en de hernieuwing van het DKO, landen en de uitkomsten hiervan zullen mee richting geven aan het langere termijnperspectief.

Zoals eerder aangegeven, is het verder cruciaal om kwaliteitsvolle cultuureducatie niet enkel te erkennen in haar belang voor creativiteit en innovatie, maar zeker ook als essentiële component voor persoonlijkheidsvorming, democratie, tolerantie en diversiteit. Een uitbreiding van het partnerschap cultuur-onderwijs dringt zich dan ook op richting andere beleidsvelden (bv. Media) en –domeinen, zoals Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) of Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG).